

TANIL BORA • Sol, Sinizm, Pragmatizm

Birikim Yayınları, 2010-2011 (2 baskı)

© 2010 Birikim Yayıncılık A. Ş.

İletişim Yayınları 2217 • Birikim Kitapları 9

ISBN-13: 978-975-051-832-4

© 2015 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2015, İstanbul

2. Baskı 2021, İstanbul

EDİTÖR Kerem Ünüvar

DİZİ KAPAK TASARIMI Utku Lomlu

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI Nom de plume

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Siyami Kuzu

BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 45030

Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11

Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadag, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

TANIL BORA

Sol, Sinizm, Pragmatizm

TANIL BORA 1963 Ankara doğumlu. İstanbul Erkek Lisesi'ni ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. 1984-88 arasında haftalık haber dergisi *Yeni Gündem*'de gazetecilik yaptı. 1988'den beri İletişim Yayınları'nda araştırma-inceleme dizisi editörüdür. O zamandan beri kitap çevirmenliğiyle de meşguldür. 1993'ten 2014'e kadar üç aylık sosyal bilimler dergisi *Toplum&Bilim* dergisinin yayın yönetmenliğini yaptı. 1989'dan beri düzenli yazdığı aylık sosyalist kültür dergisi *Birikim*'in 2012'de yayın koordinatörlüğünü, 2016'da yayın yönetmenliğini üstlendi.

Ağırlıklı çalışma alanları, Türkiye'de siyasal düşünceler, özellikle sağ ideoloji ve milliyetçiliktir. Bu konularda yayımlanmış kitapları: *Devlet Ocak Dergâh - 1980'lerde Ülkücü Hareket* (Kemal Can'la birlikte - İletişim Yayınları, 1991), *Milliyetçiliğin Provokasyonu - Yugoslavya* (Birikim Yayınları, 1991), *Yeni Dünya Düzeni'nin Av Sahası / Bosna-Hersek* (Birikim Yayınları, 1994), *Milliyetçiliğin Kara Baharı* (Birikim Yayınları, 1995), *Türk Sağının Üç Hali* (Birikim Yayınları, 1998), *Devlet ve Kuzgun - 1990'lardan 2000'lere MHP* (Kemal Can'la birlikte - İletişim Yayınları, 2004), *Medeniyet Kaybı - Milliyetçilik ve Faşizm Üzerine Yazılar* (Birikim Yayınları, 2006), *Türkiye'nin Linc Rejimi* (Birikim Yayınları, 2008), *Sol, Sinizm, Pragmatizm* (Birikim Yayınları, 2010), *Cercyanlar - Türkiye'de Siyasî İdeolojiler* (İletişim Yayınları, 2017), *Zamanın Kelimeleri* (Birikim Kitapları, 2018), *Hasan Âli Yücel* (İletişim Yayınları, 2021).

Derlemedeki yazıların çoğu *Birikim*'de yayımlanmıştır, *BirGün*'de, *medyakronik* sitesinde ve *Cogito*'da yayımlanmış olanlar da vardır, bunların me hazları belirtilmiştir. Yazıların pek çoğunda ufak tefek değişiklikler yapılmıştır.

İçindekiler

'ZATEN'.....	7
Yol	9
SORARAK İLERLEMENİN YOLUNU SORMAK	11
Sinizm ve Pragmatizm	21
12 EYLÜL BOZGUNUNUN SÜREKLİLİĞİ: SOL VE SINIZM	23
Yetmişsekizbuçuklular.....	39
İki SINIZM, İki PRAGMATİZM VE "EYLEM"İ YENİDEN DÜŞÜNMEK	43
SOL, LIBERALİZM VE SINIZM	59
KRİZ, FIRSAT VE SINIZM	79
Muhalefet Mecraları, Muhalefet Tarzı	89
'68: İKİNCİ ELEME	91
Öğrenci Milleti, Öğrenci Muhalefeti.....	108
MUHALEFET, PROTESTO, GÖSTERİ, GÖSTERİŞ	111
"Evinde Oturan İnsanlar"ın Muhalefeti.....	121
Orta Sınıf Muhalefet.....	125
BARİŞ HAREKETİ VE BARİŞ TALEBİ	127
PARİS VESİLESİYLE, FRANTZ FANON VE ŞİDDET SORUNU	141

SADAKA, SOSYAL YARDIM, DAYANIŞMA, ÖRGÜTLENME	
“Yoksullukla Mücadele” Stratejileri Üzerine	151
‘Yoksuluz, Çünkü Siz Varsınız’.....	162
Romantik Anti-Kapitalizme İhtiyacımız Yok mu?	
KAPİTALİZME KAHRETMEK	165
Söz, ‘Akıl’, Medya	183
DEFTER ŞERHİ	185
Entelektüel - ‘Pratikçi’ İlişkileri.....	197
ENTELEKTÜEL KISTIRILMIŞLIK VE SÖZÜN SINIRLARI	199
Bir Kıt Kaynak Olarak Samimiyet.....	210
BOŞA MI KONUŞUYORUZ?	
Sözlü Kültürü Tartışmak	215
“ENTELENTAINMENT”	229
TV’ye Kim Niye Çıkar?.....	244
Şişman Yönetmeninki Nasıl Bir Muhalefet?.....	247

'ZATEN'..

Yaklaşık on yıl önce yine Birikim Yayınları'ndan çıkan *Yeni Bir Sol Tahayyül İçin* adlı makaleler toplamının derleyiciliğini üstlenmiştim. 12 Eylül darbesinin üzerinden yirmi, Berlin Duvarının yıkılışının üzerinden on yıl geçmişti. O derlemedeki yazılar, genellikle, sosyalist solun artık sindirmiş olması gereken mağlubiyeti geride bırakıp, cesur bir eleştiriyle, yeni bir hamle yapma ihtiyacını yansıtıyordu.

On yıl sonra, solda ric'at sürüyor. Mağlubiyet hissi derinleşti, neredeyse kanıksandı – ama açık yürekli bir muhasebesinin yapıldığını söylemek zor. Sağcılığın ve kapitalizmin kötülüğü, solda durmak için yeter şart, birçokları için. Bazen biraz inadına, namus belâsına. Sahiden de yeter şart olabilir, ona şüphe yok. Mızımız olsa bile, 'yapıcı' olmasa bile, sol itiraz, vicdanın sesidir.

Fakat solun, sosyalizmin, dünyayı değiştirmek derdi var. Bunun bir parçası da kendini değiştirmektir. Sosyalizmin zengin mirasının nadide mücevheri, dünyayı-toplumu kurtarma davasını, özgürlük davasını insanların kendi kendilerini kurtarma davasıyla, özgürleşme davasıyla birleştirmesi, kısacası kurtuluş davasını *dışsal* kurtarıcılardan kurtarması değil mi? Kendine hep yeniden dönüp bakmak, özeleştiri, bunun için sosyalist düşüncenin aşısıdır.

'Zaten', muhafazakâr bir kelimedir; sol, 'zaten' biliyor olmakla rahat etmez. "Somut durumun somut tahlili", sabit bir somut tahlil için durumdan vazife çıkartmak değil, somut durumu öz-

gül koşulları içinde anlamaktır. Somut durumda kendi teyidini arayarak değil, merakla bakmak... Politikayı doğru yerde *duru-
yor* olmanın ahlâkıyla ikame etmeye kalkmamanın teminatı bu merakta, bu zihin açıklığındadır.

Zaten biliyor olmanın konformizmi, politikayı belirli durumlar için belirli reaksiyonlara indirgemenin ve bir muayyen günler rutinine bağlamanın muhafazakârlığı... Bu eski hastalık, elinizdeki derlemedeki bir dizi yazıda, *sinizm* kavramının yardımıyla ele alınıyor. Sinizm kavramının yol gösterdiği bu yazılar, kitabın ana eksenidir. Solun muhalefet tarzıyla ve rutinleriyle ilgili bir yazı öbeği de aslında bu izleği tamamlıyor.

Üçüncü bir yazı öbeği, entelektüel etkinlik ve medya üzerinedir. Bir ucundan yine politika ve muhalefet tarzıyla ve sinizmle ilgili, bunlar da. Ama bundan öte, önce *sözle* ilgili. Söz şehvetinin, sol politik kültürün karikatüristik özelliklerinden biri olduğu doğrudur, bunun sinizmin gözde bir âleti olduğu da doğru. Ama bu, olanca materyalizmiyle, eylemin kuruculuğuna bağlanışıyla, solun ve sosyalizmin söze hürmetini çiğnetmemeli. Solcular “Başlangıçta söz vardı”ya lâfzen inanmazlar belki; ama *söz* insanın insan olması, dünyaya müdahalesi demekse eğer, aslında onlar kadar *söze* inanan yoktur. Faşizmin bir belirtisi olan anti-entelektüalizmin sol sıfatlı muhitlerde itibar görebilmesi, ulusalcılığın sol sıfatını tahrif etmesi kadar vahim bir mesele sayılmalı.

Sözün burasında, ‘12 Eylül öncesinden kalma’ bir arkadaşım geliyor aklıma, mütevazı bir devrimci, Cengiz Türüdü. Cengiz, 12 Eylül’ün kâbus zamanında, ağır zulüm altında, yoksulluğun ortasında, takatının son kırıntısıyla eline ne geçerse okur, üzerine düşünür ve karşısına kim çıkarsa konuşmaya çalışırdı. Düşünceyi işlemeyi lüks addeden, söze özenmeyen, merakını kaybetmiş, ‘zaten’ biliyor ve ‘zaten’ haklı olmaktan yorulmuş bir solculuk konforu karşısında, onun hep taze merakı ve deli coşkusu, hafızamda ve zihnimde hep pırl pırl parlıyor. Bu derleme, Cengiz Türüdü’ye mütevazı bir armağan olsun.

TANIL BORA